

Motion till riksdagen 2024/25:1422

av **Runar Filper m.fl. (SD)**

Museifrågor

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ändringar i museilagen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Världskulturmuseet i Göteborg och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda ett faddersystem och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga att utreda öppna museer-reformen och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta fram exempel på prioritetsordning mellan museernas olika uppdrag om det offentliga inte anslagit tillräckliga resurser till museerna och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda möjligheten att i samarbete med Svenska kyrkan upprätta ett nationellt kyrkohistoriskt museum och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att säkerställa museiföremåls säkerhet och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

För att förhindra felaktiga och orimliga omskrivningar av historien behöver vårt kulturarv skyddas och bevaras. Dessutom för att det i framtiden kan vara möjligt att utläsa mer från lämningar än vad som är möjligt med dagens teknik, men även för att framtida generationer ska kunna ta del av det historiska material som vi baserar nuvarande analyser på. Det svenska kulturarvet ska värnas, vårdas och visas.

De svenska museerna är några av de institutioner som förvaltar och förmedlar vårt historiska arv, och det är föremålssamlingar och observationer, samt forskning kring dessa, som är kärnan i museiväsendets kunskapsuppbyggnad.

Museipolitikens uppgift måste i alla avseenden vara att sträva efter en evidensbaserad kunskapsförmedling utifrån samlingarna för att undvika att framtidens museer blir plattformar för vissa politiska idéer eller ideologier.

I kulturarvspropositionen 2016/17:116 framförde den dåvarande Socialdemokratiska regeringen en djupt ideologisk syn på museiverksamheten. Denna syn är numera beslutad av Sveriges riksdag. Museerna ska numera bidra till önskvärd samhällsutveckling och museerna ska granska och utmana den som har makten för dagen. Regeringen anförde även att alla ska kunna hitta något som är angeläget och alla ska kunna känna ett ägarskap till det gemensamt förvaltade kulturarvet. Enligt Sverigedemokraterna ska inte museerna primärt söka bidra till en önskvärd samhällsutveckling eller söka utmana den som har makten för dagen. Det är inte heller centralt huruvida den publika verksamheten känns ensidigt inriktad över tid eller att förbjuda kommunala beslutsfattare från att fatta beslut om att visa upp föremål från orten. Utgår museernas berättande från evidensbaserad forskning baserat på materiella eller immateriella vittnesmål undergräver det museernas trovärdighet om dessa samlingar ska förvaltas utefter de ideologipolitiska mål som satts upp för verksamheten eller om avsikten är att museerna ska bidra till en önskvärd samhällsutveckling. Vår historia har egen bärkraft och ska inte silas genom samtidens värderingar.

I Museilagen (2017:563) anger den dåvarande Socialdemokratiska regeringen att den publika verksamheten vid museer ska vara kunskapsbaserad och det är bra. Det är viktigt att ogrundade påståenden om våra förfäder, våra omgivningar eller andra områden, som är utgångspunkt för museiverksamhet, inte sprids av offentliga institutioner. Särskilt med tanke på den ideologisering som regeringen ger uttryck för i

propositionen. Även om en museilag inte kan förhindra att ett museum sprider inkorrekt information är det viktigt att fastslå att all information museer sprider ska vara evidensbaserad i den mån det är möjligt. På s. 98 i proposition 2016/17:116 uttryckte den dåvarande Socialdemokratiska regeringen följande: ”Att museerna ska främja kunskap innebär att de utifrån sina specifika resurser, i form av samlingar de förvaltar, egen kunskapsuppbyggnad och förmedlings-möjligheter, ska bidra till kunskap i samhället i stort.”

För att förtydliga att museerna bör vila på vetenskaplig grund, och att den information som förmedlas först och främst ska utgå från samlingarna eller annat insamlat material som ligger till grund för museets verksamhet, bör innebörden av ovanstående skrivning föras in i museilagen.

Världskulturmuseet i Göteborg

Flera av världskulturmuseerna bedriver bra och nyanserad verksamhet genom att berätta om andra kulturer utefter de samlingar de har. Världskulturmuseet i Göteborg är dock grundat i ett politiskt syfte och har en ideologisk inriktning snarare än en kunskapsbaserad. Världskulturmuseet i Göteborg bör på grund av detta läggas ned. Museer bör inte ha politiska mål utöver att vara kunskapsinstitutioner; de ska alltså inte verka för att bevara mångkultur eller söka motverka främlingsfientlighet.

Om Världskulturmuseernas utställningar och historieskrivning utgår från sakkunskap och evidensbaserad forskning på deras materiella och immateriella samlingar blir verksamhetsmål om att förebygga främlingsfientlighet överflödigt och riskerar enbart att sänka verksamhetens trovärdighet som kunskapsinstitution. Det är genom att förmedla korrekt information om andra kulturer och kulturernas historia som museerna kan bidra till ökad förståelse för dessa. Om syftet är att öka svenska folkets kunskap om andra kulturer görs det bäst genom korrekt förmedling av information, och förmedlas korrekt information behövs inget mål om att stävja främlingsfientlighet. Bildning om andra kulturer och deras historia stärks om verksamhetens mål är strikt kunskapsbaserad.

Aktiv samlingsförvaltning

Genom 2017 års kulturarvsproposition har Sverige numera aktiv samlingsförvaltning. Sverigedemokraterna var när propositionen behandlades och är fortfarande kritiska till bruket av aktiv samlingsförvaltning. Dels för att även om sannolikheten för missbruk är låg innehåller lagen inte några sanktionsmöjligheter om ett museum mot förmodan aktivt skulle sabotera kulturarvsföremål. Dels för att destruktions av föremål är en oåterkallelig gärning som kan få ödesdigra konsekvenser för framtidens historieskrivning oavsett hur sällan destruktions av ett föremål äger rum. Vi förespråkar i stället gallring utefter de principer som rådde innan kulturarvspropositionen. Detsamma gäller fyndfördelningen och den fulla förfoganderätten över nya fynd som mottas.

För att bemöta problemet med samlingar som det allmänna inte mår med att hantera vill vi utreda ett system som möjliggör för föremål som gallras att omhändertas av privatpersoner eller olika institutioner i ett sorts fadderskap. Det skulle ge fler möjligheten att komma i kontakt med kulturarvsföremål, även om föremålet är av ringa ekonomiskt värde och för stunden anses ha en låg marginalnytta för museerna och i dagsläget tillför väldigt lite till vår förståelse och kännedom rörande vårt historiska arv, samtidigt som de avlastar museernas ständigt växande magasin. Vi föreslår att en utredning om denna form av föremålsvård och föremålsfadderskap tillsätts.

Öppna museer

Sveriges samlade kulturarv är hela nationens gemensamma arv, glädje och ansvar. Landets historia har lämnat spår i form av kulturmiljöer, artefakter och berättelser över hela Sverige, från norr till söder. Därför är tillgången till vår historia viktig på såväl landsbygden som i storstaden, och i alla små och medelstora orter däremellan. Vi ser regeringens fri entré - reform till statliga museer som i grunden vällovlig, men alltför snäv och storstadsorienterad. Av den anledningen har Sverigedemokraterna presenterat ett eget förslag. Vi föreslår en fond som vi kallar för Öppna museer. En satsning som riktar sig till hela landet, både till statliga och regionala museer och stiftelser.

Fonden ska kunna användas för att antingen delsubventionera införandet av fri entré, digitalisera eller synliggöra samlingar, utveckla kulturarvspedagogik eller för att marknadsföra och utveckla verksamheten. Kriterierna för att få beviljat stöd ska vara att tillgängliggöra museet och dess samlingar för att främja historisk förståelse. Museerna känner bäst sin verksamhet och för en del upplevs entréavgifter som ett stort hinder, för andra brist på resurser för att tillgängliggöra samlingarna på fler och nya sätt. I det här förslaget involveras museerna själva i arbetet med att tillgängliggöra våra kulturskatter och även stiftelser såsom Nordiska museet, och Åjtte (Svenskt fjäll- och samemuseum) samt läns museerna får möjlighet att äska medel ur fonden.

En avsikt med Öppna museer och de ökade anslagen till andra kulturinstitutioner är att höja ambitionsnivån i att marknadsföra, väcka intresset för och synliggöra landets kultur- och kulturarv för barn, unga och nyanlända, så att hela landet rotar sig i Sveriges historia och framväxt. Därför anser vi att regeringen bör verka för att utreda införandet av öppna museer.

Tydligare riktlinjer för hur olika värden i museernas uppdrag ska ställas mot varandra vid otillräckliga resurser

Museerna handhar begränsade resurser och det kan förekomma att medlen inte räcker till för att leva upp till de uppdrag som ålagts dem. I sådana situationer är det problematiskt om ett allt för stort ansvar för de prioriteringar som behöver göras läggs på museerna själva eftersom det flyttar ansvaret för beslut som kommer av otillräckliga resurser från det politiska ansvaret. Samtidigt är det museerna själva som känner sin verksamhet bäst och var behoven är som störst. Det behövs därför tydliga riktlinjer för museerna att följa. Regeringen bör därför överväga att tydligt redovisa olika scenarier med avvägningar och prioriteringar som kan komma att behöva göras. Det ger museerna vägledning kring hur de ska handla i förhållande till uppdraget om att förvärva, bevara, förmedla, ställa ut samt verka för forskning och forskningsmöjligheter. Om exempelvis regeringen sätter ett mål om att öka möjligheterna för alla att ta del av museernas verksamhet bör regeringen tydligare presentera vad som avses och hur olika prioriteringar ska göras i förhållande till exempelvis kvalitet.

Det finns en risk att strävan att nå alla resulterar i att museerna inte blir relevanta för någon. En situation där museer ansträngt söker inkludera element i utställningarna som inte har sin grund i samlingarna får inte ta överhanden för det att samlingarna inte lockar tillräckligt breda grupper. Avvägningen mellan tillgänglighet och bildningsnivå är till viss del en politisk avvägning. Dessa avvägningar har regeringen inte klarlagt eller tydligt argumenterat för.

Eftersom det är fråga om tydliga politiska och ideologiska avvägningar, blir det mer transparent om denna form av styrning blir tydlig för medborgarna, så att de kan ställa makthavarna till svars om de anser besluten vara felaktiga.

Kyrkohistoriskt museum

Sverige har en mer än tusenårig kristen historia. Kristendomen och Svenska kyrkan har haft en mer djupgående inverkan på vår kultur än någon annan idé och institution. Konst, filosofi, moral, traditioner, arkitektur, hantverk, musik med mera är alla exempel på områden som varit och är starkt färgade av vårt kristna arv. Påverkan har dock också varit ömsesidig. Förhållandena, förutsättningarna och kulturen i vårt land har gjort att den svenska kristendomens historia innehåller vissa särdrag i jämförelse med andra kristna länder.

Trots att vi idag är ett av världens mest sekulariserade länder, är fortfarande en stor andel av befolkningen medlemmar i Svenska kyrkan. De kristna högtiderna och traditionerna är fortfarande en självklar del av vår nationella kultur och utgör viktiga inslag även i många icke troendes liv. Den del av befolkningen som uttrycker att kristna värden är viktiga har ökat de senaste åren enligt en undersökning gjord av Linneuniversitet 2018. Intresset för kristen tro och tradition är således folkligt grundmurat och behovet av att känna till och förstå det svenska kristna kulturarvet är därtill en viktig nyckel till att förstå vårt lands historia, kultur och samtid.

De kyrkliga kulturminnena utgör den största samlade delen av det materiella svenska kulturarvet. I samband med åtskiljandet av kyrkan och staten inrättades den så kallade kyrkoantikvariska ersättningen där staten åtog sig att bära en betydande del av kostnaderna för bevarandet av framförallt de kulturhistoriskt värdefulla kyrkobyggnaderna.

Tyvärr har staten inte fullt ut axlat sitt ansvar och justerat sina åtaganden och kostnader för kulturminnesvården i takt med växande behov, klimatförändringar och förändrade uppvärmningssystem i kyrkobyggnaderna. Inte minst har kyrkans stadigt vikande medlemsantal gradvis urholkat kyrkans förmåga att bevara och synliggöra det kristna kulturarvet och där ökar betydelsen av ett omsorgsfullt statligt ansvar. Den ansträngda ekonomiska situationen som råder i många stift och församlingar i kombination med det ökade hotet från en organiserad brottslighet som specialiserat sig på att stjäla våra kristna kulturskatter har också resulterat i ett minskat öppethållande i många av landets kyrkor och därmed en minskad tillgänglighet till det kristna kulturarvet. De brister som föreligger när det gäller bevarandet av kyrkobyggnader är tyvärr också ännu större när det kommer till föremålsvården och bevarandet av det immateriella kristna kulturarvet.

I nederländska Utrecht finns sedan 1979 Museum Catharijneconvent med inriktning på nederländsk kristen konst och kulturhistoria som samlar och skildrar de mest värdefulla delarna av det nationella kristna kulturarvet.

Då behovet av en liknande institution är stort även i Sverige bör regeringen utreda möjligheten att i samarbete med Svenska kyrkan upprätta ett nationellt kyrkohistoriskt museum.

Museiföremåls säkerhet

I vår omvärld har vandalisering av kulturföremål på museum använts som en metod för olika grupperingars aktivism. Innan den problematiken når Sverige bör vi säkerställa att svenska museum har genomfört de insatser som krävs för att säkerställa museiföremålens säkerhet. Museum ska visa upp och vara en säker plats för museiföremål. Därför är det oroväckande när aktioner runt om i världen syftar till att vandalisera museiföremål i ett försök att påkalla uppmärksamhet för sin sak. För att förhindra att svenska museiföremål blir vandaliserade bör regeringen verka för att garantera museiföremåls säkerhet från vandalisering.

Runar Filper (SD)

Alexander Christiansson (SD)

Jonas Andersson (SD)

Anna-Lena Hedberg (SD)